بنەماکانی ئابووری هەمووەکی

مبادئ الاقتصاد الكلي

Principle of Macroeconomics

کۆرسی یەکەم

م. ي. جوليانا جميل يوخنا

بەشی یەکەم

Macroeconomicsئابووری هەمووەکی

پێشینییەکی پیویست

- زانستی ئابووری دەبێتە دوو بەشی سەرەکی (الکلی والجزئی) ئابووری برەکی (جزئی) گرنگی دەدات بە شیکردنەوەی وردە کاریەکانی یەکە بچوکەکانی ئابووری، بەلام ئابووری هەمووەکی (کلی) گرنگی دەدات بەکاری ئابووری لەسەر ئاستی نەتەوەیی.
- ووشەی(Macro): ووشەیەکی یۆنانی کۆنە مانای گەورە دەگەیەنێت، کە بەپێچەوانەی (Micro) یە کە مانای بچووك دەکەیەنێت.
- ئەگەر بگەرێنەوە بۆ مێژووی هزری ئابووری، بۆمان دەردەکەوێت کە فەیلەسوفە یۆنانیە کۆنەکان وەکو افلاتۆن و ارستۆ باسیان لە کێشە کۆمەلایەتیەکان کردوە وەکو هاتووە لە (مدینە فازلە)ی افلاتۆن کە تیایدا باسی چارە سەری کێشە ئابووریەکانی دەولەتیان کردوە بەشێوازیکی جیاواز لە شیکردنەوەی برەکی(Micro) .

Macroئابووری هەمووەکی چی یە؟

- ماکرۆ بەشێوەیەکی هەمووەکی لە کێشەکانی ئابووری دەکۆڵێتەوە، وولامی ئەو پرسیارە دەداتەوە؛ کەچۆن ئابووری وولات پێش دەکەوێت بە تێپەربوونی کاتدا . هەروەها لە هۆکارەکانی هەڵچوون وداچونی کورت خاینەکانی ئابووری دەکۆڵێتەوە.
- بە کورتی ماکرۆ ئەو لقە گرنگەی ئابووریە کە لە سەر ئاستی هەمووەکی شیکردنەوەکانی دەکات و هەروەك داهاتی نەتەوەیی و وەبەرهێنان و بەکاربردن لە سەرئاستی دەولەتدا چۆن دەبێت.

بۆ ماكرۆ گرنگە تا بیخوێنین:

- پێش ئەوەی باسی گرنگی ماكرۆ بكەین با چەند پرسیارێك بخەینە روو كە رۆژانە بەرەو روومان دە بنەوە
- ⋆ئایا ئێمە دەولەمەندترین یان دایك وباوكمان كاتێ لە تەمەنی ئێمە دابوون ؟
- ⋆ئایە مندالەكانمان لە ئێمە دەولەمەندتر دە بن كاتێك دەگەنە تەمەنی ئێمە؟
- ⋆ئایە دۆزینەوەی كار ئێستا ئاسانترە یان دوای پێنج سالی تر؟
- ⋆ئایە چەند لە ئێمە كاری دەست دە كەوێت دوای پێنج سالی تر؟
- ⋆ئایە هەلئاوسانی ئابووری هەژارتر مان دەكات بە كەم كردنەوەی بەهای پاشەكەوتەكانمان یان دەولەمەندترمان دەكات بە كەم كردنەوەی بەهای قەرزە كانمان؟

1-له سەر ئاستی رۆشنبیری:

- رۆژانە لە هەموو میدیاکان و رۆژنامەکان هەمان پرسیار بەرگویێمان دەکەوێت، هەموو باس و خواسەکانی نێو کۆمەڵگا دەربارەی هەمان جۆرن لەپرسیار. بۆیە کارێکی ئەستەمە کە ئێمەی ئابووریناس نەتوانین وولامێکی دروست بەو ئاستەی کە پێویستە لامان بێت.

2-لە سەرئاستی تاکە کەسی:

- ژیانی رۆژانەمان و پلانی داهاتووی خۆمان و خێزانمان لە رووی ئابووریەوە تا رادەیەکی زۆر پابەندە بە وولامی ئەوچەند پرسیارەی کە باسمان کرد

3- بەرپرسیارەتی کۆمەلایەتی:

- هۆی سی یەمی گرنگیدان بە بابەتی ئابووری ماکرۆ و ئەو پرسیارانە ئەوەیە کە بتوانین بە یەکەوە لە نێو کۆمەلگادا وولات بەرەو گەشەسەندن بەرین لە رێگای دەنگدان لە هەلبژاردنەکان، بۆ ئەو لایەنانە کە بە شیوازیکی دروست چارە سەری ئابووری وولات دەکەن و بۆ ئەو پرسیارانە وولامی پر بە خواستی ئێمە دەدەنەوە ، هەر بۆیە خوێندنی ماکرۆ گرنگە ....

جیاوازی نیۆان ئابووریناس و راویژکاری ئابووری

- زۆر جار داوا دەکریٚت لە ئابووری ناسان شی کردنەوە بۆ چەند کیشەیەکی ئابووری بکەن بۆ نمونە بۆ ئاستی بیٚکاری بەرزە لە نیوان ئافرەتان دا ؟ هەندیٚ جاری تر راویژیان پیٚدەکریت تا رای خۆیان بلٚیٚن دەربارەی بابەتیٚك هەروەك : حکومەت چی بکات تا ئابووری ولات پیش بخات , کەواتە کاتیٚك دەمانەویت شیکاریك بکەین بۆ بابەتیك ئەوە ئابوری ناس دەبی بە بیرکرنەوەیەکی زانستی هەبیت بۆ بابەتەکە هیچ بەرژەوەندیەك کاری پیٚناکریٚت . بەلام کاتیك پیویستە یارمەتی لایەنیٚك بدەن وەکو حکومەتیك یان دەزگایەك دەبیٚت وەکو راویژکاریك بیر لە باشترین بەرژەوەندی بۆ ئەو لایەنە و بۆ هەموو جیهان.
- لیرەوە دوو جورە بیرکردنەوە هەیە یەکەمیان <u>بیرکردنەوەی ئەرینیە (positive)</u> : جۆریٚکە بە بیرکردنەوە دە یەویت روون بکادەوە کە ئەو حالەتە چۆنە لە رووە زانستیەکەیەوە بی هیچ زیادەیەك و کەمو کوریەك . بیرکردنەوەی دووەم پیٚ دەلٚین <u>بیرکردنەوەی پیٚوانەیی (Normative</u> : جۆریکە لە بیرکردنەوە کە دەیەوەیٚت بلٚیٚت پیویستە جیهان چۆن بیت